

Metodické vysvětlivky

Vývoj indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem. Tyto koše jsou každoročně aktualizovány (vždy od ledna daného roku).

Nové revidované spotřební koše (indexní schémata) a metodika zpracování indexu spotřebitelských cen byla stanovena na základě požadavků Eurostatu vyplývajících z harmonizace indexů spotřebitelských cen a připomínek a námětů Poradní komise pro statistiku spotřebitelských cen složené ze zástupců ministerstev, ČNB, výzkumných ústavů, VŠE, odborových svazů, organizací důchodců a vybraných odborů ČSÚ.

Ve spotřebních koších byl v rámci komplexní revize, která probíhala za jednotlivé cenové okruhy v průběhu let 2010 - 2011, proveden nový detailní výběr výrobků a služeb - cenových reprezentantů a konstruován nový váhový systém. Členění úhrnných indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) vychází z mezinárodní klasifikace individuální spotřeby podle účelu (CZ-COICOP - Classification of Individual Consumption by Purpose) a třídí výrobky a služby do **12 hlavních oddílů**.

- 1. Potraviny a nealkoholické nápoje** - veškeré potraviny včetně nealkoholických nápojů.
- 2. Alkoholické nápoje a tabák** - alkoholické nápoje a tabákové výrobky.
- 3. Odívání a obuv** – oděvní materiály, oděvy, oděvní doplňky, textilní galanterie, obuv včetně půjčování a oprav.
- 4. Bydlení, voda, energie, paliva** - nájemné vč. imputovaného, úhrady za užívání družstevních bytů, služby spojené s užíváním bytu, výrobky a služby pro běžnou údržbu bytu, vodné a stočné, odvoz popela a odpadků, všechny druhy energií (plyn, elektřina, teplo), tuhá paliva.
- 5. Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy** - nábytek a bytové vybavení, koberce a ostatní podlahové krytiny, bytový textil vč. ložního prádla, domácí spotřebiče, skleněné, porcelánové, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost, zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti, nářadí, nástroje a různé potřeby pro dům a zahradu.
- 6. Zdraví** - léčiva a zdravotnické výrobky, stomatologické výrobky, služby očních optiků, služby lékařů, lázeňská péče, regulační poplatky.
- 7. Doprava** - osobní dopravní prostředky vč. oprav a náhradních dílů, pohonné hmoty, veřejná doprava (železniční, autobusová, místní, letecká), doprava žáků a studentů.
- 8. Pošty a telekomunikace** - poštovní služby, telefonní přístroje (mobilní telefony), telefonní služby.
- 9. Rekreace a kultura** - rozhlasové a televizní přijímače, přehrávače a rekordéry, výpočetní technika, hudební nástroje, sportovní potřeby; vč. oprav, knihy, noviny a časopisy, hračky, papírenské zboží, kulturní služby, sportovní aktivity, tuzemskou a zahraniční rekreaci, květiny a potřeby pro jejich pěstování, domácí zvířata a potřeby pro jejich chov vč. veterinární služby.
- 10. Vzdělávání** - všechny stupně vzdělávání vč. výuky jazyků a umělecké výchovy.
- 11. Stravování a ubytování** - zahrnuje jídla a nápoje v restauracích, kavárnách a podobných zařízeních, závodní stravování, školní stravování, ubytování v hotelích, v penzionech, chatách, na internátech a vysokoškolských kolejích.

- 12. Ostatní zboží a služby** - služby osobní péče, elektrické spotřebiče pro osobní péči, kosmetické výrobky, klenoty, hodinky, koženou galanterii, pojištění (osob, bytů, domů, automobilů), sociální a finanční služby, správní a administrativní poplatky.

Výběr reprezentantů

Za cenové reprezentanty byly vybrány především výrobky a služby, které se významně podílejí na výdajích obyvatelstva a svým rozsahem pokrývají celou sféru spotřeby.

Počet cenových reprezentantů v novém spotřebním koši pro výpočet indexů spotřebitelských cen je následující:

<u>Skupina zboží a služeb</u>	<u>Počet reprezentantů</u>
Ú h r n	694
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	161
2. Alkoholické nápoje a tabák	23
3. Odívání a obuv	65
4. Bydlení, voda, energie, paliva	41
5. Bytové vybavení, zař. domácnosti, opravy	81
6. Zdraví	18
7. Doprava	82
8. Pošty a telekomunikace	5
9. Rekreace a kultura	107
10. Vzdělávání	12
11. Stravování a ubytování	42
12. Ostatní zboží a služby	57

Výběr reprezentantů pro všechny typy indexů je stejný, pouze u jednotlivých sociálních skupin domácností nejsou některé výrobky a služby zastoupeny.

Metoda zjišťování spotřebitelských cen

Ceny jednotlivých druhů zboží a služeb jsou zjišťovány měsíčně, přímo ve vybraných prodejnách a provozovnách služeb (cca 8500), pracovníky statistických orgánů ve 35 vybraných okresech v celé ČR a hl. m. Praze.

Ze zjištěných cen je vypočtena za jednotlivé reprezentanty **průměrná cena** za ČR, která vstupuje do výpočtu všech typů indexů spotřebitelských cen kromě indexů za domácnosti žijící v hl. m. Praze. Průměrné ceny reprezentantů vstupující do výpočtu indexů za domácnosti žijící v hl. m. Praze jsou shodné s průměrnými cenami zjištěnými v hl. m. Praze pro výpočet indexů spotřebitelských cen za ČR. U reprezentantů lázeňská péče, vstupenka na lyžařský vlek, ubytování v hotelích, penzionu, chatě, v internátě a vysokoškolské koleji, stravování ve vysokoškolské menze a u většiny reprezentantů s centrálně sledovanými cenami, jsou do výpočtu přebírány průměrné spotřebitelské ceny za ČR.

Váhový systém

V letech 2010-2011 proběhla komplexní revize váhového systému. Váhy od roku 2012 byly stanoveny na základě výdajů domácností statistiky národních účtů v roce 2010. Váhy pro detailní cenové reprezentanty byly vypočteny dle údajů ze statistiky rodinných účtů v roce 2010. Od ledna roku 2016 jsou publikované cenové indexy vypočteny podle nových revidovaných indexních schémat. Váhy jsou zaktualizovány na základě výdajů domácností statistiky národních účtů v roce 2014. Pro detailní cenové reprezentanty je převážně zachována struktura statistiky rodinných účtů z roku 2010, která je průběžně aktualizována na základě dalších dostupných zdrojů a šetření.

Váhy byly vypočteny za následující skupiny domácností: **domácnosti celkem, domácnosti důchodců, domácnosti žijící v hl. m. Praze.**

U indexu spotřebitelských cen vychází váhy ze struktury průměrných výdajů všech domácností, u indexů za hl. m. Prahu ze struktury výdajů domácností žijících v hl. m. Praze a u indexů za domácnosti důchodců ze struktury výdajů domácností důchodců.

Domácnosti důchodců – pro účely statistiky rodinných účtů byly definovány jako domácnosti bez ekonomicky aktivních členů, v čele domácnosti je nepracující důchodce a žádný jiný člen není ekonomicky aktivní. Pracovní aktivita může být pouze krátkodobá, přičemž příjmy z pracovní činnosti nesmí u žádného člena domácnosti přesáhnout 12 tis. Kč za rok.

Způsob výpočtu indexů

Výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) je prováděn na stálých vahách podle vzorce Laspeyresova:

$$I = \frac{\sum \frac{p_1}{p_0} * p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} * 100$$

p_1	<i>cena zboží (služby) ve sledovaném (běžném) období</i>
p_0	<i>cena zboží (služby) v základním období</i>
$p_0 \cdot q_0$	<i>stálá váha - výdaje domácností za zboží (službu) v základním období</i>

Od roku 2016 dále došlo u cenových indexů ke změně ceny základního období z prosince 2013 na prosinec 2015. Vypočtené indexy jsou na všech úrovních spotřebního koše řetězeny k základu rok 2005 = 100. K převedení indexu k základu prosinec 2015 = 100 do časové řady indexů k základu 2005 = 100 se používá konstanta (index za prosinec 2015 k základu rok 2005 = 100). Index k základu rok 2005 = 100 je vypočítán vynásobením konstanty indexem k základu prosinec 2015 = 100. Tím je zajištěno pokračování dosavadní časové řady indexů rok 2005 = 100, ze které jsou počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců).